

SÖRMLANDSLÅTEN

1995

Nr 2

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Spelmansförbundets första stämma	3
Varför hör man så sällan spelmän spela solo	4
Stockholm, Europas kulturhuvudstad	5
Tema med variationer	6
Anteckningar från årsmötet	8
Förbundets funktionärer	8
Nedkomst och födslovåndor	9
Mat och musik	10
Varför dansas VM i Gubbstöt	11
Minnen från sörmländska stämmor	12

Omslagsbilden: Axel Fredrik Bergsdröm, Tystberga
Tecknad logo: Petra Molin.

I förra numret av Sörmlandslåten fattades uppgiften att Petra Molin hade gjort jubileumslogon på mittuppslaget.
Redaktören ber om ursäkt!

Ordföranden har ordet

Ja, så har det då varit årsmöte igen. Som vanligt var det i Malmköping och som vanligt var det väldigt trevligt! I år var det extra trevligt tack vare vår föredragshållare Bengt af Klintberg, som berättade sörmländska skrönor för oss, som var där. Ett mycket uppskattat inslag, som mot slutet utvecklade sig till en berättarträff där publiken visade sig ha mycket spännande saker att berätta. Och hade vi inte varit tvungna att avbryta för middag, hade vi säkert suttit där flera timmar till och berättat för varandra.

Jag vill i detta sammanhang även passa på att tacka för Ert förtroende för mig, som gör att Ni vågar välja mig till ordförande för ytterligare ett år. Roligt var också att vi fick en arkivgrupp i år. Ett extra stort välkommen till den!

Har Ni märkt att det är vår? Ja, det har Ni förstås. Jag menar, våren är ju en mycket nyckfull årstid. Man gläds ena dagen åt krokus och påsk-liljor i rabatterna för att nästa dag vakna upp med en decimeter snö på marken. Våren ger mig en alldeles speciell känsla. En livsbejakande känsla. Allting börjar om. Naturen och man själv får på något vis en ny chans. Det man inte klarade av eller hann med i fjol kan man nu försöka med igen.

Tänk ändå, vad glad man blir åt det första gröna grässtrået i gräsmattan, åt den första tussilagon, som vågar sticka upp sitt gula huvud genom det vissna fjolårsgräset, åt den första fjäriken, som yrvaket vinglar ut i vårsolen och åt den första flugan, som så hemtrevligt surrar i köksfönstret. Och man kommer på sig själv med att flera gånger varje dag titta på den lilla björkens allmer svällande knoppar och stilla undra om det inte är just idag den skall slå ut. För att inte tala om gatsopnings-maskinen, som kommer och sopar upp all gammal vintersand. Tänk att en vanlig stump asfalterad gata kan se så ren och vacker ut.

När jag var liten var det vår på riktigt då jag fick ta fram cykeln och cykla på de nysopade gatorna. Det var en känsla - ett lyckorus - som jag kan minnas än idag. En liknande känsla infinner sig nu för tiden på sommarens första spelmansstämma, då man får ta ut fiolen och spela utomhus, "på riktigt", för första gången. Det är en förväntan, en längtan, som äntligen får utlopp efter en lång och mörk vinter.

Här i Södermanland får vi en första chans att vädra fiolerna på pingstdagens spelmansstämma på Torekällberget i Södertälje. I övrigt ber jag att få hänvisa till den stämmobroschyr, som finns inhäftad i denna tidningen, samt den spelmansstämмоuide, som gjorts av Petra Molin och som finns i Folkmusikatalogen.

Till slut ber jag att få tillönska alla en fantastiskt trevlig sommar med massor av spel och dans. Vi ses säkert nästan!

Eder tillgivne Leif Johansson, ordförande.

Spelmansförbundets första spelmannsstämman vid Julita Skans 1927

"Glabolns polska och Dal-Lasses marsch spelades i Julita i går. Sörmlands Spelmansförbunds första stämman vid Julita Skans bjöd på rikligt med folkmusik av ett trettiotal äldre och yngre spelmän."

Så kunde man läsa sommaren 1927 i Östergötlands Dagblad. Tidningen fortsätter:

"I det sörmländska landskapsvapnet borde absolut sitta en bondespelman. Vad sägs om en så karsk och rolig gubbe som 73-åriga Floda - Boström? När han spankulerar omkring vid Julita Skans i den fina Vingåkersdräkten vänder alla människor sig om och ler. Och det är inte bara han som skall försvara sin plats i landskapsvapnet. Där kunde lika gärna sitta 82-åriga gubben Lindkvist. Han är bestämt den ende som kan spela "Harggubbens vals".

-Varför heter den "Harggubbens vals"?

-Jo, säger Lindkvists sondotter, när svärfar var ung en gång, kom det då och då en gubbe, som spelade harpa, och hälsade på i Tappstugan. Lindkvist hörde biten så många gånger att han lärde sig den.

Men han är en bondespelman av den gamla stammen och det händer, säger Lindkvist själv, att han ibland får sitta i timmar och leka med fiolen innan han kommer på Harggubbelodin."

Sörmlands Spelmansförbund blir presenterat.

Handlanden Seth Carlsson i Strångasjö trädde fram och höll hälsningstalet. På förbundets vägnar hälsade han alla hjärtligt välkomna till spelmannsstämman. Han kunde också berätta att många både från Sörmland och från omgivande landskap, som inte hade möjlighet att bevista stämman istället sänt sina hälsningar och en hel del pengar att delas ut bland de deltagande spelmännen. Han berättade också om förbundets stadgar och berättade vad som var förbundets mening och syfte.

"Publiken låter sig inte räknas och ingen tänker på att räkna fordonen: varken bilar, omnibussar eller velocipeder eller apostalahästar. Men när klockan är ett myllrar det redan fullt med folk vid Öljarens stränder, under de tunga lönnarnas lövvalv."

Så inleder A F Bergström från Tystberga stämman följd av en lång rad mer eller mindre kända spelmän.

En kopia av programmet visar vilka de deltagande spelmännen var. Programmet kan också berätta vilken summa man måste punga ut med för att få vara med på stämman!

Nils Håggbon

Program

för

Spelmansstämman vid Julita Skans.

Hälsningstal.

Uppspelning:

1. A. E. Bergström, Tystberga (73 år).
2. L. E. Larsson, Eskilstuna.
3. Albert Gustafsson, Bernstugan (61 år).
4. Fritz Ljunggren, Nyköping.
5. Cronje Schuman, Katrineholm.
6. Frans Pettersson, Torehälla.
7. Arvid Johansson, Väsinge, Julita.
8. Sven Forsberg, Vadsbro.
9. Anders Andersson, Anderslund, Låstringe (76 år).
10. Kalle Strand, Eskilstuna.
11. John Johansson, Vingåker.
12. Gunnar Olsson, Eskilstuna.
13. Hugo Steen, Eskilstuna. } Samspel.

Föredrag

av

Prosten Is. Gustafson, Julita.

14. Sigfrid Hellberg, Nybygget, Ändehol (48 år).
15. Karl Östling, Oxelösund.
16. Edvin Gustafsson, Katrineholm.
17. Albert Boström, Skogshyddan, Floda (73 år).
18. J. E. Lilja, Nyköping.
19. V. Larsson, Bilstorp.
20. Karl Eriksson, Bondegatan 25, Katrineholm, (75 år).
21. K. Rickard Ahlberg, Björkbacken, Sköldinge.
22. J. E. Andersson, Högvala, Nyköping.
23. Hjalmar Björklund, Oxelösund.
24. Arvid Jansson, Horsnäs, Björkvik.
25. Gustaf Olsson, Skogstörpstugan, Julita.

Utom tävlan uppspelning av Bernhard Boström, Katrineholm, Carl G Axelsson, Flodafors, A. Wester, Vingåker, och Seth Carlsson, Strångasjö.

Prisutdelning.

Avslutningstal.

Rätt till ändring av programmet förbehålles.

Pris 10 öre.

Varför hör man så sällan spelmän spela solo

trots att duktiga spelmän inte saknas?

Detta är fortsättningen på Lisa Hellstens artikel, påbörjad i föregående nummer.

Publiken

Här finns en faktor som jag tror negativt inverkat på antalet solospelmän, nämligen publiken och dess förmåga att lyssna och koncentrera sig. Det blir ju musik i ett mindre format när det bara är en spelman som spelar, genast som man är två händer det mer för publiken att lyssna till och titta på. Att fånga en konsertpublik på egen hand är inte alls enkelt (jfr. ståuppkomiker), men den kontakt som uppstår vid de tillfällen man lyckas är av en helt annan kvalitet än om man är flera på scenen.

Den energi som annars läggs på medspelaren kan vid solospel helt riktas mot publiken.

Dagens danspublik är heller inte van vid att dansa till en ensam spelman. Det krävs ett helt annat lyssnande för att dansa till enbart melodin än då man har ett tydligt komp som anger takten.

Repertoar

Alla låtar passar inte att spela i grupp. I detta påståande ligger ingen moralisk värdering - nej den här låten passar sig väl ändå inte - utan snarare en praktisk. Kringelkrokiga låtar med många toner, invecklad rytmik och mycket ornamentik kommer inte till sin rätt då många spelar. Många spelmanslag/-grupper väljer därför inte den typen av repertoar i första hand, utan koncentrerar sig på enkla, slagkraftiga nummer.

Här kan man se att det finns en risk att de mer komplicerade delarna av den svenska folkmusikrepertoaren kanske inte direkt faller i glömska, men blir en elitrepertoar förbehållen de mer eller mindre professionella spelmännen. Detta tycker jag vore synd!

Lästringe Låtar löser det genom att sällan framträda enbart i stor grupp. Man spelar en eller ett par bitar tillsammans och delar sen upp sig i mindre grupper som står för resten av framträdandet.

Som solospelman har jag själv upplevt, i synnerhet i yngre da'r, ett behov av att välja låtar som inte "alla andra" spelar. Också i mitt samspel på två "sparar" jag mina finaste och raraste bitar, vill inte gärna utsätta dem för samspelets påfrestringar och kompromisser.

Under de senaste åren har jag dock börjat komma till den insikten att det inte är själva låten som behöver vara originell

utan sättet den framförs på.

Är det solospel att spela ensam i köket?

Att denna solospeleform är den vanligaste tror jag står utom all tvivel, men det är ju inte den som jag diskuterat i denna artikel. Däremot är köksspelet grunden till vad man sedan presterar inför en eventuell publik. Det är där som man utformar ett eget individuellt låtspel och lär sig att ansvara för musikens kontinuitet.

Att spela för sina närmaste är det första steget ut ur köket eller kammaren där man sitter och övar. Kanske blir man ombedd att spela på sin arbetsplats, på en firmafest t.ex... Steget från dessa mindre sammanhang till att spela på scenen känns nog stort för många, så stort att obehagskänslorna tar överhanden och scenspelet får vara.

Spelmansduo - är det solospel?

Många spelmän tycker om att spela i par, däribland jag själv...

Är man två kan den ena vara solist och den som spelar stämman får ödmjukt följa "primarien". Även då "sekonden" får lust att hävda sitt "Jag" finns det utrymme för det utan att melodin kommer till korta. Dessutom finns här möjligheten att båda blir jämbördiga, att båda har lika stor plats i musiken. I lyckliga stunder kan dessutom en sorts sammansmältande känsla infinna sig, den att det jag tänker, tänker min spelkamrat också, SAMTIDIGT!

På ett sätt är alltså duospellet likt det solistiska, det finns i alla fall möjligheter att uppnå de fördelar man eftersträvar i solospellet också när man spelar på två. Det är också berikande för det sociala "jaget". På ett annat sätt är det ändå olik solospel, mer begränsande för det konstnärliga "jaget".

Spelmanslag

Vad är ett spelmanslag? Den frågan är som nämnts i inledningen inte lätt att besvara. Mycket schematiskt beskrivs den i Sohlmans musiklexikon så här:

Spelmanslag, benämning på en grupp spelmän, i de flesta fall enbart fiolspelmän. Spelmanslaget omfattar vanligen 5 - 10 medlemmar och har ofta en stark anknytning till ett bestämt geografiskt område, t.ex. en socken. (Sohlmans musiklexikon)

Denna beskrivning är inte särskilt aktuell men speglar ändå en sorts ideal (Rättviksmodellen).

Jag har själv spelat mycket litet i spelmanslag eller liknande grupper. En

period var jag med i Lästringe Låtar i Södertälje och mycket sporadiskt har jag spelat med i Orsa spelmanslag och Folklekarne i Norrköping.

Jag upplevde en stor social tillfredsställelse, det var hemskt trevligt, men ganska snart infann sig en konstnärlig frustration som yttrade sig på flera sätt. Jag märkte t.ex. att jag försökte överrösta de andra (idiotiskt) eller att jag fann mig spelandes i en oktav ovanför de andra för att finna en nisch, ett ställe där jag hade en funktion, eller kanske bara ett ställe där jag hörde mig själv över huvud taget... Det tråkigaste syndromet var när jag resignerade och bara stod i ett hörn och harvade. Att jag inte är ensam om dessa reaktioner visar denna kommentar av Anders Sparf från Rättviks spelmanslags barndom:

"...När jag försökte ge anvisningar om nyanser blev det sämre. Deras personlighet kom inte fram. Det var bara att spela och vara sig själv och ligga på så att man hörde sig själv i laget, ligga på så att man var värst och övriga i laget blev bakgrund."

(Ling/Ramsten SUMLEN-84)

Frågeformuläret

Eftersom mina erfarenheter på detta område är ringa har jag försökt att fråga spelmän om deras upplevelser av personlig utveckling i lagspel och om deras eventuella längtan efter att spela mer solistiskt. Jag har förändamålet tillverkat ett frågeformulär som dock inte på något sätt kan göra anspråk på att vara vetenskapligt eller statistiskt. Jag har bett medlemmar ur Lästringe Låtar och Folklekarne om hjälp att besvara frågorna.

Kanske kan det ge en antydning om hur lagspelmän ställer sig till solospel.

De flesta uppger att det händer att de spelar solo och att de längtar efter att få spela mer på egna ben. På frågan vilken form som det tycker bäst om att spela i svarar de på två, eller i en liten grupp.

Jag har också frågat hur de upplever sig som solistiska spelmän och hur de upplever själva konsertsituationen. Här har svaren fördelat sig kring mitten och den lägre hälften av värdeskalan. Genomgående tycker dock alla att konserterandet är mer positivt än känslan att spela solo.

Många har utnyttjat de tillfällen som givits dem att spela solo inför publik, dock inte alla.

Den fråga som orsakat flest kommentarer i marginalen är den om hur spelkamrater och spelledaren uppfattar egna initiativ i lagspel (t.ex. stråk & drillar). De flesta har dock svarat positivt, men flera

vet inte och en kommenterar "det beror på vilka spelkamraterna är".

Alla har repertoar utöver lagets gemensamma och den har de tillägnat sig via

a) annan spelman, b) noter, c) på kurs.

Sammanfattningsvis verkar det som de flesta önskar att spela i mindre sammanhang om än inte direkt solo. Att spela solo upplevs så stressande att man föredrar att spela flera i grupp för då blir konserten möjlig att uppleva som något positivt.

Varför spelar spelmän så sällan solo?

Som nämnts i inledningen har jag inte för avsikt att definitivt besvara frågan, men ledtrådar kanske...

Självförtroende:

...eftersom det ändå är ganska påfrestande att stå ensam inför publik krävs ett relativt stort självförtroende. Men märk väl - en lyckad spelning kan ge självförtroende åt den som inte hade det innan.

Självkritik:

... hör ihop med det ovan sagda men inte bara. "Jag är inte bra nog"-känslor drabbar vi alla av. Men måste man vara ekvilibrist för att ha berättigande som solist? Mitt svar är: nej! En konstnärlig vilja och en önskan att uttrycka sig behövs däremot, men inte alls en överdådig teknik.

Jante:

... att ta steget ur en grupp eller ett lag för att spela solo kan säkert uppfattas som stöddigt. Det har jag själv upplevt. Att tro att man är förmer än de andra är ju en "dödssynd" Tron att alla är unika borde däremot hyllas! Jag är inte förmer men annorlunda!

Musikalisk kommunikation:

... det är roligt att spela i lag, alltså tillsammans med någon, också när det bara är en annan spelman. Att mötas genom musiken är fantastiskt!

Musikalisk matematik:

...summan av många enskilda spelmäns bemödanden kan bli större än man skulle kunna tro. $1+1=5$, minst!

Publiken:

... är tyvärr svårflirtad, uppskattar mer när det är horder av spelmän än en ensam. det händer mer, det blir mer att titta på när det är många som spelar och detta tycks helt uppväga att den musikaliska kvaliteten sjunker med stigande antal spelmän.

Jag hoppas att jag med dessa båda artiklar har väckt tankar hos spelmän, dansare och publik som kanske kan gynna solospelets fortsatta grogrund i spelmannsverige.

Vill man läsa hela uppsatsen går det bra att ringa mig så skickar jag ett exemplar till självkostnadspris.

Lisa Hellsten (08 - 91 65 66)

Stockholm Europas kulturhuvudstad 1998

Som säkert alla vet kommer Stockholm att bli Europas kulturhuvudstad 1998. För att planera och genomföra projektet har Stockholms stad bildat ett aktiebolag, Stockholm - Europas Kulturhuvudstad 1998 AB, och dessutom avsatt 100 miljoner kronor att disponeras under kulturhuvudstadsåret. I bolagets ledning finns bl. a. Carin Fischer (generalsekreterare), Erland Josephson (ordförande i styrelsen), Torgny Bergius (administrativ chef), Beate Sydhoff (programdirektör), Annika Levin och Mats Widbom (programkoordinatorer) och Cathrine Ekman (informationssekreterare).

20 december 1994 inbjöd detta bolag en mängd kulturarbetare och konstnärer till en buffé i blå hallen i Stockholms stadshus. Inbjudna var bl. a. medlemmarna i de olika centrumbildningarna. Då ingen från folkdansens och musikens riksorganisationer var närvarande, utgår jag från att ingen inbjudan gått ut till dessa. Jag tänkte därför att det kan vara av intresse för medlemmarna i våra organisationer att få information om vad som framkom under denna kväll.

De övergripande målen för Kulturhuvudstadsåret är:

att långsiktigt förbättra kulturens ställning och tillgänglighet i Stockholm och Sverige, samt att stimulera de kulturella kontakterna med Europa.

Stockholms stads målsättningar för Kulturhuvudstadsåret är:

- att stärka kulturens ställning i staden
- att stimulera samverkan mellan olika kulturyrtingar och kulturinstitutioner i staden
- att stärka banden mellan Stockholms kulturliv, kulturlivet i övriga delar av landet och kulturlivet i andra länder
- att göra Stockholms och Sveriges kulturliv känt i världen
- att öka den kulturella mångfalden
- att stimulera ett ökat deltagande i kulturlivet
- att stimulera konstnärlig och kulturell förnyelse
- att stimulera en förnyelse av staden som kulturmiljö

Man har även utarbetat 7 riktlinjer. Här nedan följer de som jag ser det är mycket aktuella för oss inom folkdans och musikvärlden:

1 Programarbetet skall ha väsentliga pedagogiska och kulturella kvaliteter och en bred förankring. Arbetet som genomförs under åren t.o.m. 1998 skall ha långsiktiga effekter som stärker kulturens ställning i samhället.

2 Kulturhuvudstadsprojektets uppgift är att öka kunskapen om engagemanget för samt deltagandet i kulturella aktiviteter.

3 Planeringsarbetet fram till 1998 kommer bland annat att bedrivas i programgrupper med olika kulturella inriktningar. Grupperna får till uppgift att tillvarata kulturlivets erfarenheter, kreativitet och mångfald.

Programverksamheten ska kunna vara både tematiskt inriktad och gränsöverskridande samt på olika sätt främja möten mellan generationer och olika grupper i det mångkulturella samhället.

Man vill utifrån en mångfald skapa en konstnärlig och pedagogisk helhet.

4 Kulturhuvudstad 1998 skall under åren fram till 1998 kunna initiera olika projekt men också ta emot förslag från utomstående grupper och enskilda. Kulturhuvudstadens medverkan i olika projekt består främst av personella resurser, marknadsföring och samordning. Man är inte en bidragsgivande myndighet.

Under samlingen i Blå Hallen talade Carin Fischer om att man önskade att det skulle uppstå möten och att en mängd idéer om projekt och verksamhet skulle växa fram. Hon uppmanade alla närvarande att på allvar arbeta fram mot detta Kulturhuvudstadsår 1998. Får man idéer om projekt man vill satsa på så uppmanades man kontakta organisationen.

Jag vill som avslutning uppmana alla medlemmar i folkdans- och spelmanns-rörelsen att arbeta fram projekt efter mål och riktlinjer för detta år och kontakta

Stockholm

Europas Kulturhuvudstad 1998 AB

Box 7313

103 90 Stockholm

DET ÄR PÅ ALLAS VÅRT ANSVAR
ATT FOLKDANSEN OCH FOLK-
MUSIKEN INTE KOMMER BORT
ELLER GLÖMS BORT UNDER
KULTURHUVUDSTADSÅRET 1998.

Vänliga hälsningar
Bert Persson

Tema med variationer

Det är fredagseftermiddag i juni, veckan före midsommar. I Gustaf Wetterstugan har det varit kortkurser några eftermiddagar och nu drar det ihop sig till liten avslutning. I köket stökas för att ordna med det som skall ätas och drickas. I arkivet spelas det. Stämningen är hög. "Spelmanslaget" i arkivet har aldrig framträtt eller ens spelat tillsammans tidigare. Man roar sig med att i blindo peka på en sida i någon av alla uppteckningarna och sedan försöka spela tillsammans.

Plötsligt avstannar verksamheten i köket. Man tittar på varandra och frågan hänger i luften:

-Är det så den låter?

In i arkivet för att se vad som spelas! Det är en polska som Mehlqvist spelade (efter Ramsbergen), hämtad ur Svenska Låtar, Sörmland nr 26.

Polska efter Mehlqvist

1

5

9

13

Någon påminner sig att samma polska finns från Vårdinge som nr 22 i Traditioner av Svenska Folkdansar, upptecknade av Olof Åhlström.

Den varianten letas fram, undersöks, spelas och man noterar skillnader och likheter..

Polska efter Olof Åhlström

Musical score for 'Polska efter Olof Åhlström' in G major, 3/4 time. The score consists of four staves of music. The first staff starts at measure 1. The second staff starts at measure 6 and includes a repeat sign. The third staff starts at measure 11 and includes a repeat sign. The fourth staff starts at measure 16 and ends with a double bar line.

Christina Frohm som kan sina sörmländska spelmän, kan snart nog upplysa om, att det finns en tredje variant, upptecknad av Seth Carlsson J:r och kommer från Strångsjö.

Spelning igen.

Så kan man ju inte låta bli att fundera över vem som kan ha haft låten först, varifrån den kom från början och hur den lät då.

Inga svar tyvärr, men spännande ändå!

Polska efter S Carlsson J:r

Musical score for 'Polska efter S Carlsson J:r' in G minor, 3/4 time. The score consists of four staves of music. The first staff starts at measure 1. The second staff starts at measure 5 and includes a repeat sign. The third staff starts at measure 9 and includes a repeat sign. The fourth staff starts at measure 13 and includes a repeat sign.

Anteckningar från årsmötet

I vanlig ordning avhölls årsmötet i Malmköping, och med anledning av 70-årsjubileet under ovanligt festliga former.

Festligheterna inleddes med samling på värdshuset kring en kopp kaffe. Återseendets glädje var stor bland deltagande spelmän. En del hade tydligen inte setts sedan förra årsmötet. Så drog man i samlad tropp iväg genom staden till Stadshuset för mötesförhandlingar. Dessa inleddes som vanligt med ett kortare allspel, lett av Lisa Hellsten. Så årsmöte enligt stadgarna.

Från förhandlingarna kan noteras att:

–Årsavgiften för 1996 sattes till 100 kr, och en ungdomsavgift på 50 kr beslöts för ungdomar upp till 18 år.

–Gustaf Wetterfondens stipendium till ungdomar inom förbundet utdelades till **Karin Lind** med motiveringen "för att Du med hängivet intresse för folkmusiken vidare".

Grattis!

–Förbundets medlemsmärke i guld utdelades detta år till **Torsten Gau** för hans oppoffrande arbete inom förbundet.

–Torsdagen den 30 juli blir det Sörmländsk folkmusik på Falun Folkmusic

Festival., både i form av konsert och i form av musik till dansen. Blir det starkt inslag av sörmländsk publik också, tro?

–Efter årets Julitastämma kan man ta sig hemåt via Malmköping där det är spelmansstämma och dans på Vårdshuset. Man kan stanna över natten genom att bo på Vårdshuset eller genom att kontakta Turistförmedlingen.

Årets stipendiat: Karin Lind

–Den 8 juli blir det en "gruvlig" spelmansstämma i Skottvång.

–**Ragnar Alvfors** donerade Josefina Andersson gitarr till spelmansförbundet med förhoppningen att den skulle komma till användning.

–Två orginallitografier ur "Bernts bok" donerades till förbundet av **Kerstin Petersson**.

Efter avslutade förhandlingar var det dags att släppa fram **Bengt af Klintberg** för att berätta om sörmländska sägner, inte sällan fyllda av troll, gastar, bergtroll, jättar och häxor. Mycket intressant att höra!

Så raskt tillbaka till Vårdshuset där vi avnjöt en middag innehållande diverse godsaker följt av spel och prat. Den nyblivna stipendiaten lät oss höra något av sin spelskicklighet. Mot slutet av måltiden kunde en del inte hålla sig längre utan försvann ut i smårummen. Därifrån kunde man snart höra musik från nya och gamla grupper av spelmän.

När borden dukats av och man sträckt på benen var det dags för musik och dans i organiserad form. **Gammeldax** stod för musiken och spelmännen sågs ge sig ut i dansens virvar. Men det är en helt annan historia.

En trevlig dag var det, tyckte vi som var med.

Nils Häggbom

Förbundets funktionärer efter årsmötet

Ordförande

Ledamöter

Suppleanter

Revisorer för förbundet och fonderna

Revisorssuppleant

Redaktionskommitté

Valberedning

Arkivgrupp

Leif Johansson

Christina Frohm, Torsten Gau, Lisa Hellsten, Anneli Sandell, Ingemar Skog

lund, Birgitta Stenberg

Ulf Lundgren Petra Molin

Henry Sjöberg, Birgitta Widén

Bo Roos

Nils Häggbom, Bernt Olsson, Birgitta Stenberg, Allan Westin, Joakim Vikström

Anita Hedlund, Göte Karlsson, Evert Lindberg, Sören Olsson

Mattias Dahlström, Anders Larsson, Yvonne Lindesjö, Mireille Lundqvist

Nedkomst och födslovånder

Sveriges äldsta folkmusikorganisation fyller 70 år. Det var på midsommardagen 1925 som ett 30-tal sörmländska spelmän beslöt bilda Södermanlands Spelmansförbund. Initiativtagare var Ernst Granhammar, född sörmlänning men bosatt i Stockholm där han arbetade som tillsyningsman vid Riksmuseet.

Hälsingespelmannen Jon-Erik Öst bör också nämnas i samband med Södermanlands Spelmansförbunds tillblivelse. Han var en av den unga spelman rörelsens första professionella spelmän. Jon-Erik hade vunnit flera tävlingar och han turnerade runt hela landet, ja ända till USA, spelade sina ekvilibristiska låtar och berättade mustiga historier.

Vart han kom vill Jon-Erik Öst förmå de gamla spelmännen att ta ner sina instrument från väggen, han fick dem att uppträda och han sekunderade skickligt. De sörmländska spelmännen började komma ihåg att de fanns till och när ett upprop kallade till spelmanstävling i Malmköping midsommarhelgen 1922 samlade sig 32 spelmän. Carl Gustaf Axelsson i Flodafors har beskrivit några av stämmans spelmän.

–Där var en spelman med en egenhändigt tillverkad fiol, som han dagen till ära omlackerat med Syndetikon! Med påföljd att när under spelmännens defilerings en liten regnskur öste ner, så blev hans fiol som ett flugpapper. Men han hade stålsträngar stämda högt, högt över a, så hans fiol klingade synnerligen hörbart ändå. En annan spelman saknade fiollåda men hade en passabel väska. I den ville fiolen inte gå ner; den var för lång. Spelmannen visste dock råd. Han sågade av ett stycke om cirka 10 cm mitt på fiolen och limmade sedan ihop de båda fioländarna. F-hålen försvann visserligen samt större delen av ljudet och utseendet blev minst sagt konstigt. Men spelmannen var ändå lycklig och stolt över operationen, ty nu gick fiolen ner i väskan.

En avsikt med stämman var att bilda ett sörmländskt spelmansförbund. En interimsstyrelse bildades men sammanträdde aldrig och då nästkommande stämma bara besöktes av fyra spelmän dröjde det ända till 1925 innan Södermanlands Spelmansförbund bildades.

Pengar försvann

Överskottet från stämman skulle bli grundplåten för den nya organisationen. "Ehuru publiktillströmningen var stor blev det ingen kassa – av vad anledning är onödigt att ingå på" skrev tidningen Sörmlänningen. Bakom denna kryptiska notis döljer sig en tvist mellan Granhammar och förbundet om dessa pengar

och i protokollen från förbundets barn- och ungdoms kommittéer om detta

–Granhammar hade tagit kassan, sa Gustaf Wetter när jag frågade honom om händelsen.

Gustaf Wetter

Den första förbundsstyrelsen bestod av Seth Karlsson i Strångsjö (ordf), C G Axelsson i Flodafors, Gustaf Wetter, Katrineholm, Gunnar Hansson, Malmköping samt Bernhard Boström, Katrineholm. Wetter valdes till sekreterare och var sedan under många år förbundets ordförande. Gustaf Wetter arbetade i spelmansförbundets styrelse ända till sin död 1977.

Gustaf Wetter var Södermanlands Spelmansförbunds store organisatör och han hade tre stora mål med sitt arbete; att ge spelmännen ett gott anseende, att rädda låtar åt eftervärlden och att ge spelmansförbundet god ekonomi. Folkmusiken var bespottad och ansågs i breda lager musikaliskt mindervärdig och arbetet med att få vår egen musik accepterad är väl ännu inte avslutat...

Att rädda spelmännens låtar till eftervärlden skedde genom uppteckningar och även inom detta område har Gustaf Wetter gjort ovärderliga insatser. De sista åren av sitt liv ägnade han åt att ordna sina uppteckningar, Katrineholms kommun hade lovat att publicera dem och arbete med notskrift, kommentarer och register blev Gustafs sista verk, utgivningen blev klar först efter hans död.

Att skapa en ordnad ekonomi för spelmansförbundet var en svår uppgift som till att börja med löstes genom de publika spelmansstämmorna. Under Seth Karlssons ordförandetid ordnades en lång rad stämmor och tävlingar. Den traditionella Julitastämman startade som spelmanstävling 1927 med ett 30-tal anmälda spelmän. Instrumenten var inte bara fiol utan där fanns även klarinet, nyckelharpa, psalmodikon och mungiga.

Julitastävlingen blev en stor framgång och året därpå var det dags igen. Då hade löjtnant Bäckström på Julita ordnat en musikestrad och en hel mängd bänkar. Nordiska Museet lånade ut sin högtalaranläggning vilket var nödvändigt för att spelmännen skulle höras av den 10.000-hövdade publiken. Åskådarmassorna fylldes hela området, ja, det var så mycket folk att landsvägen blev helt blockerad. Tävligen lämnade hela 2.000 kronor i överskott och detta blev grunden till förbundets ekonomi.

Arkivet

Redan under det första året beslöt styrelsen "att äldre sörmländska låtar skulle

upptecknas och samlas i ett arkiv" och man menade samtidigt att man skulle ge "utgivaren av Nils Anderssons 'Svenska Låtar', herr spelmannen Olof Andersson, Århus, i uppdrag att vid en framtida spelmansstämma eller annorlunda uppteckna och sova det material, som kunde uppbringas".

Det var ett framsynt beslut. Södermanlands Spelmansförbunds arkiv har genom åren fyllts med ett ovärderligt material. Där finns åtskilliga tusen uppteckningar av sörmländsk låtar och visor, ett par hundra timmars blandade intervjuer samt foton och tidningsurklipp från 70 års verksamhet. Även anlitaandet av Olof Andersson blev efter några år verklighet – resultatet av en sommars uppteckningsresa finns i fyra skinnbundna band med 1001 upptecknade eller avskrivna låtar. Kostnaderna för arbetet tömde kassan och förbundet genomlevde därefter många fattiga år.

Samspel och dräkter

Vid de tidigare spelmanstävlingarna framträdde mest enskilda spelmän. Spelman rörelsen har dock format många egna seder och bruk. I april 1929 diskuterade styrelsen lämpliga spelmän för uppspelningar i bygderna och protokollförde samtidigt sin åsikt "att allmogemusik helst bör utföras i samspel".

Förbundets första låthäfte gavs ut 1936. Olof Andersson hade valt ut 50 låtar ur det insamlade materialet och arrangerat dem för två fioler. Låtarna användes flitigt av de olika spelmanslagen som bildats. "Samspelet vid våra träffar och stämmor är glänsande, och det beror nog mycket på det arbete som bedrivs i de olika spelmanslagen vid inövandet av stämmor och låtar".

Alla kunde dock inte noter och i en protokollsanteckning 1946 hoppas Gustav Lodin i Älvsjö att gehörsspelmännen inte skulle behöva känna sig undanträngda. "Låt oss få en chans vid träffar och spelmansstämmor."

Dräkterna dyker upp i protokollen i juni 1931 då man för Malmköpingsstämman beslöt låna bygdedräkter från Södermanlands-Nerikes Nation i Uppsala åt de i tåget deltagande spelmännen.

70 år ung

Att vara äldst i landet är hedrande men det gäller samtidigt att vara ung. Södermanlands Spelmansförbund har genom åren lyckats förena åldersmannaskapet med ungdomlig förnyelsekraft. Arkivet, utgivningsverksamheten, Sörmlandslåten, kurserna och den starka kopplingen till dansen är viktiga inslag i

(forts. sid 12)

Mat och musik

Mat och musik hör ihop, hävdade några matlagande herrar i ett av radions förmiddagsprogram häromsistens. De illustrerade med exempel från jazzens värld, samtidigt som en dam lagade den öländska livrätten lufsa (en ugnsrårika, som i mäktighet överträffar allt jag annars känner till utom möjligen norsk römmegröt). Det var inget tal om vilken musik som borde beledsaga den. Men det måste bli något med bordun vad jag kan förstå.

Vid stora kalas förr i världen var det sed att maträtterna skulle spelas på bordet. Hade man spelmän till hands skulle de göra skäl för sig. Till det ändamålet fanns det steklåtar och korvlåtar. Skänklåtar har däremot inte med själva maten att göra. De användes när bröllopsgåvorna och andra skänker samlades in.

Jag kan inte påminna mig att jag hört talas om fisklåtar. Men eftersom den allt överskuggande festfisker var lutfisk och dess råvara var torkad långa (spillånga) borde det väl kunna gå med en långdans...?

Kanske vore det idé att försöka analysera den folkliga festmusiken och se om man kan hitta någon avgörande skillnad mellan steklåtar och korvlåtar: avspeglar de på något sätt en olika förväntan inför olika slags mat?

Fioler, nyckelharpor och andra bärbara instrument i all ära, men det är något visst med orglar. Det kan kanske bero på att varje orgel är en unik personlighet i betydligt högre och lättare hörbar grad än andra instrument. Möjligheterna till variation förefaller outtömliga. Det som står i noterna får ses som allmänna riktlinjer. Stämmer kemin mellan instrument och organisten och den sistnämnde dessutom har kunskap om den tid och den kultur vars musik han spelar, kan resultatet bli betydligt mer än bara njutbart.

Alltsedan jag första gången i sakkunnigt sällskap fick tillfälle göra ett studiebesök inuti en kyrkorgel har jag varit ohjälpligt fascinerad. Stora och numeratorstyra instrument är inte så roliga som gamla mekaniska orglar med synbara spår av seklers lagning och användning. Träpipor tätade med påklästrade gamla brev och kyrkliga räkenskaper är ganska oemotståndliga som vittnen om gångna tider. Jag ångrar fortfarande att jag inte vågade nappa på erbjudandet att vara orgeltrampare en söndag när det låg åska i luften och den hotade slå ut den moderna elektriciteten. Tre trampor och

två handtag att hålla sig i på baksidan av orgelhuset – det såg inte direkt omöjligt ut, men, som sagt, jag tordes inte och det grämer mig.

När det för några år sedan i samband med domkyrkjubileet anordnades orgelfestspel i Strängnäs var det därför rätt naturligt att jag ville åka med på orgelexkursion; man kan kanske säga orgelsafari (men det gjorde inte arrangörerna). Fyra kyrkorglar och två orgelbyggare och tre organister stod på programmet. Det största problemet var inte att det uppstod någon övermättnad på musik utan att träsmaken där bak blev rätt påtaglig redan i tredje kyrkan. De mjukare sätena i bussen hann inte råda bot på detta mellan varven.

Med tapplet från tangenterna i 1700-talsorgeln i Överselö fortfarande i öronen kom vi till Toresund, där Hans Fagius, professor i orgelspel i Köpenhamn, gav den första av sina två konserter den dagen, på en orgel byggd av Mats Arvidsson på Selaön.

I solnedgången nådde vi Taxinge. I den märkliga nygotiska kyrkan finns en till sin yttre skapnad ännu mera nygotisk orgel av Mats Arvidsson. Vi utspisades

Taxinge kyrka 5 September kl. 19.30

Orgelkonsert med **HANS FAGIUS**

DIOGO da CONCEICAO 1600-tal
Bataglia

PABLO BRUNA 1611-1679
Tiento de 1 tono de mano derecha

WILLIAM BYRD 1543-1623
A Fancy

JAMES NARES 1715-1783
Introduktion och fuga a/A

HENRIK PHILIP JOHNSEN 1717-1779
Tre fugor
- C-dur
- D-dur
- G-dur

JOHANN SEBASTIAN BACH 1685-1750
Ur Orgelbüchlein
-Nun kom der Heiden Heiland BWV 699
-Wir Christenleut BWV 612
-In dir ist Freude BWV 615
-Vater unser im Himmelreich BWV 636
-Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ BWV 639

Preludium och fuga C-dur BWV 545

WOLFGANG AMADEUS MOZART 1756-1791
Andante F-dur
Ein Orgelstück für eine Uhr KV 608

Programmet från orgelkonserten

med dubbelmackor på kyrkbacken, så det som sedan hände var inte någon hungerhallucination. Medan publiken bänkade sig och försökte hitta sittställningar där

det inte gjorde direkt ont, övade Hans Fagius intensivt men tyst på den oregistrerade orgeln, bara det en upplevelse att se.

Sen, på utsatt tid, bröt det löst. Det var alldeles tydligt att tycke uppstått mellan organisten och instrumentet. Däremot tog det en stund innan jag insåg vad som pågick: en musikalisk middag. Hela programmet visade sig nämligen utan särskild svårighet kunna översättas till mat.

Det finns ofta en strävhet i spansk 1600-talsmusik (här var det **Bataglia av Diego da Conceicao** och **Tiento de 1 tono de mano derecha** – "övning på första tonen för höger hand" – av Pablo Bruna). Den kan man registrera bort om man så vill, men så gjorde inte Fagius. Musiken kändes som sill och nubbe och man fick lust att låta därefter: slå sig för bröstet och säga Urr!

Därpå följde gammal engelsk musik (**A Fancy** av William Byrd från någon gång kring 1600 och **Introduktion och fuga** av James Nares från 1700-talet). Efter för-rätten kändes det mildt och aromatiskt som försiktigt kokta, hoprullade fiskfiléer

i såser uppbyggda av fiskbuljong, grönsaker, örter, vin och grädd. Vänligt mot magen men inte mesigt.

"Var grönrätten placerad i måltiden beror på hela dess komposition", säger Tore Wretman. I en klassisk matordning kommer den vanligen mellan köträtten och desserten. Här kom den efter fisken! Henrik Philip Johnsen (1717–1779) var antagligen tysk men verksam som hovmusiker i Sverige från 30-årsåldern. Hans tre små fugor i C, D och G dur var spröda som blyertsteckningar eller i det här sammanhanget som lättkokta grönsaksprimörer med smörklick, citronklyfta och mineralvatten: låt oss säga sockerärter, blomkål och purjolök.

Köträtten utgjordes givetvis av Johann Sebastian Bach, fem stycken ur **Orgelbüchlein samt Preludium och fuga i C dur**. Kan snarast jämföras med oxfilé! Med stekta kulpotatisar, kantareller, gröna bönor, fyllig sås och gelé. Och ett gammalt ädelt rödvin till...

Så drog det ihop sig till efterrätt, och det var en riktigt söt marängsviss med chokladsås och vispgrädd och allt vad därtill hör, av Wolfgang Amadeus Mozart (**Andante i F dur**, musik för en speldosa).

Till sist ett avrundande extranummer, och någon av de mer oförvägna åhörarna tog reda på av kocken, förlåt organisten, att det också var Bach, men den här gången med funktionen kaffe, konjak och cigarr.

Efter en väl komponerad middag ska man vara mätt, men ändå känna sig lätt till kroppen och sinnet. Jag kan inte påminna mig någon måltid som så väl har levt upp till detta! Vän av ordning invänder kanske att i den klassiska finare matordningen inte får saknas soppa. På detta kan jag svara att musik som påminner om soppa tyvärr är vanlig, ofta i pulver- och burkvarianter som man erbjuds till vardags i alla möjliga och omöjliga sammanhang. Sådana sopplåtar kan jag gärna tänka mig att avstå från. Och i just det här fallet var det alldeles bra som det var.

Kerstin Pettersson

Varför dansas VM i Gubbstöt

I folkvimlet under årsmötet i Malmköping fick jag tag på Sören Olsson och passade på att ställa ovanstående fråga till honom. Så här svarade han:

–Det har en mycket enkel förklaring. Det började 1975, men tanken bakom kom nog tidigare. Man kan säga att Henry Sjöberg är upphovsmannen.

När förbundet fyllde 50 år skulle det firas i Malmköping. Ingrid, min kära hustru, och jag hade 1971 bildat Malmbabygdens Folkdanslag och eftersom jag dessutom var med i Spelmansförbundet tog vi hand om 50-årsfirandet. Henry kom då med idén om Gubbstöt eftersom dansen funnits allmänt i landet på 30- och 40-talen, men plötsligt försvunnit. Dansen heter ju egentligen hambopolkett, men har olika provinsiella benämningar såsom gubbstöt, rumpedarra o.s.v..

Så kom en gubbstötstävling till på Heden 1975 med Henry som domare. En alltigenom seriös tävling.

Året efter bestämde Malmbabygdens Folkdanslag att man skulle genomföra en spelmansstämma årligen i Malmköping. I det sammanhanget hade vi också funderingar kring en danstävling. Vi funderade över hur man kan utse en vinnare bland många hundra danspar? Vem dansar t. ex. hambo bäst och "rättast", när dansen ser olika ut i norr och söder?

Så beslöts att göra en parodi på danstävling och att göra den i Malmköping i samband med spelmansstämman. Syftet skulle vara en lättsam, skämtsam och tokrolig tävling, med det allvarligare syftet att återupprätta dansen gubbstöt.

Så har det fortsatt med VM, tokiga domare och en speaker som driver hejdlöst med publiken. Sedan 1976 har det pågått och varit mycket roligt även om det vid något tillfälle blivit övertramp när det handlat om att driva med publiken. Men syftet har vi uppnått; idag både spelas och dansas gubbstöt.

–Kan du bekräfta eller dementera ryktet om att man måste vara malmköpingsbo för att kunna vinna VM i gubbstöt?

–Det är inte helt sant. För att kunna ta första eller andra pris måste man vara malmköpingsbo.

–Hur är det då ställt med ryktet om att domaren är mutad?

–Men naturligtvis! Den som kommit med bästa mutan till domaren har alltid vunnit, kommer svaret snabbt.

VM i gubbstöt kan man se eller delta i söndagen efter midsommaraftonen, i Malmköping och tillsammans med många glada dansare och spelmän och med ständigt växande publik.

Nils Häggbon

Minnen från sörmländska stämmor

Året är 1919 och en liten flicka har fått följa med sina föräldrar till farmor och farfar. Hon hoppar över den höga tröskeln i statarstugan ut i farstun, där det blandas lukter från olika hushåll och in i köket igen.

Hör du hur fint farfar spelar, säger hennes mamma och visst hör hon de spröda tonerna från farfars fiol. Han stöder den mot bröstet och melodin kvillar fram med stråken vispande över de gula sensträngarna. Stallet är så fint skuret med ett hjärta mitt på och när skruvarna av lönnrot trilskas sätter han tänderna i dem och vrider till. Så lägger farfar fiolen åter i byråådan. Strax efter sin 75-årsdag lämnar han det jordiska.

Storebror är då redan 18 år och har spelat på danser sen han var 12.

Hans spelkamrat under åren som följde var en kvinnlig fiolist, inte så vanligt förekommande på den tiden. Hon hette Astrid Carlsten och vid midsommartid 1925 kunde hon hemmavid berätta om sitt besök i Malmköping, där hon bevistat bildandet av ett spelmansförbund. På gruppfotot från det tillfället tittar hon fram, glad, iklädd sin vita klockhatt.

Att barndomens upplevelser starkt präglar en människa råder inget tvivel om. När flickan hunnit bli 14 år var det en stor spelmanstävling vid Tullgarns slott.

Det blev en oförglömlig dag. Storspelmannen Jon Erik Öst från Hälsingland gästade platsen med den unga Ester som spelkamrat. Spelade gjorde han med bravur, men ondgjorde sig mycket över piglockets, dragspelets, framfart även som nya påfund vid matbordet – För å folk med kniven och tackade Gud för maten. Nu äter dom med baksidan på gaffeln och svar när det stjalper.

Sedan följde en rad sörmländska spelmanstävlingar där programbladen noggrant är sparade. Vid Järna kammarstenar på ägorna vid Ånhammar i Gryt hölls tävling på 30-talet. Professor Sven Kjellström var en av prisdomarna och skulle tjänstvilligt stämma fiolen åt Anders Andersson från Lästringe. Kjellström stämde fiolen på vanligt vis men Andersson han satte snäckan intill örat och stämde om, till sin A-bas får man förmoda. Allt detta under publikens jubel. Där framträdde också spelmansparet från Södertälje. Frun spelade nyckelharpa och mannen fiol och aldrig ville dom sluta. Den enkla låten togs i ett oändligt antal repriser

Pappa Albert, själv spelman, besökte en hel del tävlingar utan att delta. På sommaren 1945 tog han tåget till Flen för att tårög följa det granna spelmansfölojet upp mot Stenhammar. Han var rörd och stolt över den upphöjelse en spelman kunde få i dessa tider och mindes sin far därhemma i statarstugan i Björnlunda, som varit så duktig att spela.

–Vad säger du om senare tiders stämmor då, mamma?

Åren 1956 - 60 åkte vi till Julita skans på midsommardagen hela familjen. Då var det ju stämmor och inte tävlingar

Anna Greta Frohm, den lilla flickan i texten.

Foto: Christina Frohm

längre. Gustaf Wetter hade trummat ihop spelmän från när och fjärran. Pelle Jacobsson från Orsa blåste in stämman, Eric Sahlström och Viksta-Lasse var i fin form, Gösta Klemming från Småland spelade på sin hummel. Yngve Laurell från Västergötland spelade några visor medan sörmlänningarna själva mest framträdde lagvis från respektive orter. Minns du denvältalig Bertil Rydberg från Örebro, när han och Gustaf Wetter munhögs hela tiden?

Många gånger hände det att jag bävade när en gammal spelman, som kanske inte spelat på många år, leddes fram till mikrofonen på dessa stora stämmor. Det var inte så njutbart alla gånger för ett ovanligt öra, men jag hade ju lärt mig att lyssna rakt igenom och tänkte så rara gubbar det var.

Överlag är stämmorna väldigt fria nu-förtiden. Allspelet klingar bra och samtidigt. Man får höra väldigt många duktiga både grupper och enskilda och nog är det mycket som känns igen från de riktigt gamla spelmännen.

Något som är bra med de senare årens stämmor och årsmöten är trevnaden spelmännen emellan. Inga hårda ord, misstänksamheter eller dispyter lägger sordin på stämningen.

Personerna

Den lilla flickan: Anna Greta Frohm, född Gustafsson.

Pappan: Gustaf Albert Gustafsson, 1879 - 1961.

Mamma: Hilda Sofia Gustafsson, född Fors, 1882 - 1944

Farfar: Gustaf Larsson 1844 - 1920.

Farmor: Hedvig Charlotta Larsson, född Engstrand, 1851 - 1923

Storebror: Nils Albert Gustafsson, 1902 - 1971.

Berättaren vid pennan: Anna Christina Frohm, född 19488

Christina Frohm

forts. från sid 9 Nedkomst och födslovändor

förbundets arbete. Många gånger har sörmlänningarna varit pionjärer och utveckling behövs förvisso även i organisationer som värnar om tradition.

Intresset för den folkliga musiken går i vågor. De djupfrysta 40- och 50-talen efterträddes av gröna vågen under 60- och 70-talen. Nya skaror intresserade sökte sig till sin lokala musik och medlemsantalet steg kraftigt. Idag är intresset svalare igen. Visserligen kommer nya unga skickliga spelmän in i verksamheten, med de är ganska få. Utanför spelmansrörelsen finns samtidigt ett enormt intresse för den nya musiken som Nordman, Hedningarna och andra grupper presenterar. En ny musik som i många avseenden ligger långt från de gamla spelmännens spelstil men ändå med en hel del likheter. Dagens utmaning för den svenska spelmansrörelsen ligger i att utnyttja detta stora intresse, att ge en ny generation människor insikt i vår egen musik.

Den som inte ser bakåt och inte ser framåt får se upp!

Arne Blomberg

Redaktionsadress: c/o Nils Häggbom
Blidvägen 6, 137 57 Västerhaninge

**BÖCKER, NOTER, KASSETTER OCH SKIVOR
FRÅN SPELMANSFÖRBUNDET**

Förnya och utöka Ditt folkmusikbibliotek med våra fina produkter till specialpris

Svenska Låtar, Södermanland

Vårt landskaps del av det klassiska storverket.
207 uppteckningar. Faksimil av orginalutgåvan
från 1934.
Nu 35:-

**A G Rosenberg, 420 Svenska
Danspolskor, MM**

från Södermanland och andra landskap. Faksimil
efter utgåvor från 1876-1882.
Nu 40:-

Sörmländska Visor del I, II och III

Visor för praktiskt bruk från den sörmländska
traditionen. Ett 30-tal visor i varje del.
Nu 10:-

A P Andersson

75 låtar och visor från Södermanland och Närke
upptecknade 1880 av skolläraren i Västra
Vingåker August Petter Andersson.
Nu 40:-

August Karlssons låtar

49 låtar från södra Uppland och norra
Södermanland som August Karlsson spelade dem.
Nu 40:-

50 Sörmlandslåtar för två fioler

Utgiven till minne av Olof Andersson. Arrangerade
av Olof Andersson.
Nu 40:-

Sörmlandslåtar

av C G Axelsson, Flodafors. Utgiven 1960. Egna
kompositioner:
Nu 40:-

Sörmländska visor del I

Kassett med visor och ramsor hämtade ur våra
visböcker.
Nu 35:-

**K P Leffler, Folkmusik från Norra
Södermanland**

Faksimil efter utgåvor från 1899-1900.
Nu 45:-

Morfars fars dansmusik

Berättelser och beskrivningar om den äldre
generationens dansnöjen och spelmän och hur
traditionen lever idag.
Nu 40:-

Carl August Lindblom

97 låtar ur två spelmansböcker från 1836 och
1856 samt historik om den legendariske
storspelmannen.
Nu 40:-

Sörmländska Allspelslåtar

Nothäfte samt kassett med gamla och nya
allspelslåtar från vårt landskap.
Nu 40:-

**Anders Björklund, Gunnar Nordlinder
Visor & Versar**

87 sjömansvisor från alla de sju haven.
Nu 40:-

I den sköna Vingåkersbygden, kassett

Folkmusik från Vingåker med Simmings, Anita
Hedlund och Christina Frohm.
Nu 35:-

Välkommen till Världen, kassett

Visor och ramsor för små och stora barn från den
sörmländska traditionen med våra bästa
vissångare.
Nu 35:-

Josef Kryсандers

70 Låtar, Visor och Psalmer

Kompositioner och arrangemang för två fioler.
Nu 25:-

Beställ hem våra böcker, noter och kassetter så här enkelt:

**Ring in Din beställning till Leif Epel/Excentric AB, telefon 08-99 91 90 eller
skriv till adressen Box 2041, 125 02 Älvsjö, så får Du ett paket med faktura på
posten. Porto tillkommer på priset.**

Instrumentförsäkring för spelmansförbundets medlemmar.

Södermanlands Spelmansförbund har sedan några år i samarbete med Folksam en instrumentförsäkring, som ger ett gott skydd till låg kostnad. Försäkringen gäller i hela världen och täcker både förlust och skada. Vi vet att många har sina instrument oförsäkrade eller ofullständigt försäkrade. Som medlem i Spelmansförbundet kan man få en instrumentförsäkring till absolut lägsta pris. Premien för fioler, nyckelharpor, stråkar, fodral m.m. är:

Försäkringsvärde intill

30 000 kr

premie 100 kr

60 000 kr

premie 180 kr

100 000 kr

premie 360 kr

Övriga instrument
intill

20 000 kr

140 kr (utom pianon, flyglar och orglar)

Om försäkringen tecknas för båda grupperna samtidigt reduceras den sammanlagda premien med 90 kr.

För varje försäkring tillkommer 15 kr som skall täcka förbundets kostnader för administration. Försäkringstagaren skall naturligtvis vara medlem av Södermanlands Spelmansförbund.

Intresseansökan kan göras till förbundets adress eller till vår försäkringsansvarige Ingemar Skoglund tel. 08 - 550 97320 (kvällstid).

**Ett vattenhål
för spelmän och danslystna
MIDSOMMARDAGENS KVÄLL
på Världshuset i Malmköping**

- * mat och dryck av bästa slag
(varmrätt från 79:-)
- * stort dansgolv
- * litet dansgolv för borduninstrument
- * smårum för buskspel
- * visor och spel i puben

Rum på Världshuset 0157/208 80 (195:-/bädd)
eller via turistbyrå 0157/19444

arrangörer: Södermanlands Spelmansförbund
och Malmköpings Världshus

Ring gärna om Du vill veta mera!

Bernt Olsson Anita Hedlund Sören Olsson
0157/20 636 0157/211 21 0152/121 37

Missade Du Bernts bok

Erbjudandet att köpa vänboken till Bernt Olsson gick ut i höstas i djupaste hemlighet till Spelmansförbundets medlemmar. Ett vackert hundet exemplar överlämnades till den totalt överraskade jubilaren på 60-årsdagen 22 januari 1995.

En liten överupplaga finns kvar, och den erbjuds nu Sörmlandsläsare! Boken är 200 sidor tjock och trådhaftad, illustrerad av Knut H. Larsen (Flen) och Matts Mattsson (Mellösa) och innehåller 35 bidrag av lika många författare. "Sörmland och Island är brännpunkterna i den elliptiska omvärld som skildras. Språket är mittpunkten och i bana runt omkring löper musiken i många repri-ser", står det i förordet. En tydlig nordisk prägel har den genom bidrag från Danmark, Norge, Färöarna och framför allt Island.

I avdelningen **ORD** sträcker sig ämnen från önskade och oönskade lånord till runstenar, soldatnamn och ordblindhet. Icke obekanta författarnamn i Sörmland är Christina Burbeck (journalist på Sörmlandsbygden), färökännaren Birgitta Hylin och indelningsverkets skildrare Evert Wahlberg, men där finns också riksbekanta språkvårdare som Catharina Grünbaum, Birgitta Lindgren och Margareta Westman, och runologen Thorgunn Snædal.

I avsnittet **TON** skriver framför allt spelmansvänner: Per-Ulf Allmo, Styrbjörn Bergelt, Arne Blomberg, Kurt och Brita Ehlert, Christina Frohm, Anita Hedlund, Leif Johansson och Tom Paley. Här finns bland annat mer än 20 låtar i intressant

BERNTS BOK

En vänbok till

BERNT OLSSON

på 60-årsdagen 22 januari 1995

Med
illustrationer av
KNUT H. LARSEN
och
LEONORIE AV
MATTS MATTSSON

inramning, de flesta tidigare opublicerade. Henry Sjöberg berättar om hur han började uppteckna danser och Holger Värnlund ser det hela en smula utifrån. Isländske riksantikvariern Thór Magnússon berättar om kyrkorglar på Island. Matts Mattsson och Per-Ulf Allmo står för de flesta bilderna.

Sista delen heter **MED MERA**, och kulturhistoriker och andra har hjälpts åt att fylla den. Sörmlänningar känner igen Anna-Lena Pöcock Bergström, Nanna Hermansson, Lena Bergs, Leif Jacobsson och Kerstin Pettersson – men där finns också nya bekanskapen att göra. Ämnena har stor spännvidd från isländsk medeltid till sörmländsk mat och hur man reste till riksdagen i början av 1600-talet.

Mottagandet bland abonnenter och författare har varit glädjande: "vilken fin liten bok det blev, en riktig liten goding", "härlig pyttipanna för sömnlösa nätter", "og hvor er omstog og øvrige illustrationer smukke!", "jag unnar många glädjen att läsa den". (det tackar redaktösen för!)

Boken kostar oförändrat 135,- inkl. moms och frakt (oavsett transportsätt) och man beställer den enklast genom att sätta in pengarna på pg 457 03 97 - 2 (Kerstin Pettersson) och ange "Bernts Bok" samt eget namn och adress.

Projektet har kunnat genomföras tack vare ekonomiskt stöd från Södermanlands Spelmansförbund.

Kerstin Pettersson

Spelmansstämma 19 augusti 1995

Svenska Folkdansens Vänner arrangerar för 15:e gången en av Stockholms närmaste stämmor, Uttringestämman lördagen den 19 augusti. Spelmansstämman öppnas kl 13.00 och sedan ljuder det hela eftermiddagen och kvällen av musik, dans och sång.

Bilburna gäster följer skyltningen från Rönninge, kollektivresenärer följer skyltar från Rönninge pendeltågsstation. Det är tillåtet att ta med cykel på pendeltåget

ÅRSMÖTE

Östergötlands Spelmansförbund håller årsmöte den 1 april på Valla Folkhögskola, Herrgården. Samling kl 12.45 för spelstuga med Christer Samuelsson. 14.15 håller Svante Schöblom föredrag-

Förhandlingarna börjar kl 16.00. Middag kl 18 ca.

Föranmälan är nödvändig till middagen.

Ring Brita 011 - 16 67 17

Välkomna!

INBJUDAN TILL SPELMANSSTÄMMAN I JULITA.

Välkommen till spelmansstämman i Julita, midsommardagen den 24/6 1995.

Tiderna som gäller är följande:

13.00 Samling för spelmän. Allspelsövning.

13.30 Dans och lekar kring midsommarstången

14.00 Spelmansstämman börjar

På området finns en dansbana och där försöker vi hålla igång dansen. Alla spelmän, som medverkar på scenen bjuds på kaffe med dopp.

Angående allspelet har jag en dröm jag skulle vilja förverkliga och det är att spela Julita Brudmarsch i allspelet. Ni kan hjälpa mig förverkliga den drömmen. Den finns med i allspelshäftet och naturligtvis också på kassetten. Lyssna på kassetten och försök lära Er Julita Brudmarsch. Den är inte så svår som folk säger och den är dessutom vacker, eller hur? Jag är säker på att om vi lyckas spela den kommer Gustaf Wetter att sitta på sin molntapp och slå takten med stråken.

Alla som visar upp sitt medlemskort i Södermanlands Spelmansförbund i entrén får gratis entré. Spelmän med instrument går förstås som vanligt in gratis ändå.

Om Ni har några frågor kring spelmansstämman i Julita går det an att ringa och ställa dem till undertecknad. Telefonnummer hittar Ni nedan. Eljest ses vi den 24/6!

VÄLKOMNA!

Leif Johansson, ordförande

Leif Johansson
Sågstuvägen 17, 5 tr
141 49 HUDDINGE
08-779 89 67

Svenska Ungdomsringsen för Bygdekultur

SKANSEN

Anmälan till
ZORNMÄRKESUPPSPELNINGAR
1995

Zornmärkesuppspelningarna anordnas på Skansen den 12-16 juni 1995 med utdelning av märken och diplom den 17 juni på Solliden.

Namn:..... Adress:.....

Postnr:..... Postadress:.....

Tel. bostad:...../..... Född den:.....

Jag spelar upp på följande instrument:.....

Jag spelar företrädesvis låtar från:.....

Senast deltagit i zornmärkesuppspelningarna:.....

Erhållet diplom år: Zornmärket i brons år:.....

Diplom efter bronsmärket år:.....

Jag kan spela upp den: 12/6 13/6 14/6 15/6 16/6 alla dagar

Vid uppspelningen skall minst tre låtar spelas upp inför juryn.

Anmälan skall vara Ungdomsringsen tillhanda senast den 24 april 1995.

OBS! Anmälan är giltig först när anmälningsavgiften är inbetald.

Anmälan sänds till:
Zornmärkesnämnden
Svenska Ungdomsringsen
för Bygdekultur
Box 34056
100 26 Stockholm

Anmälningsavgiften 400 kronor
Inbetalas på pg 60 47 83 - 1
Svenska Ungdomsringsen
för Bygdekultur
Märk talongen:
Zornmärkesuppspelning

Välkommen till Skansen
Svenska Ungdomsringsen för Bygdekultur

SKANSEN

B-post

Denna broschyr är framtagen för att visa den verksamhet, som finns under sommaren i det vackra Södermanland. Vi har koncentrerat oss till i huvudsak spelmansstämmor och lite dans. Blir Du inspirerad att börja spela eller dansa så ring oss, så ska vi hjälpa Dig tillrätta. Även om denna broschyr bara om-fattar sommaren så pågår ju verksamheten året runt.

Välkomna till Södermanland! Vi tror att Du ska hitta flera arrangemang, som passar just Dig.

Broschyren är producerad av
Södermanlands Spelmansförbund

Ordförande
Leif Johansson

Sekreterare
Birgitta Stenberg

Sågstuvägen 17, 5 tr
141 49 HUDDINGE
08-779 89 67

Sjömansvägen 26, 2 tr
151 38 SÖDERTÄLJE
08-550 133 43

Framsidas teckning gjord av danssaren och pennomanen Petra Molin, Hägersten

Spelmansstämmor och dans runt om i

SÖDERMANLAND.

4/6 Sekelskiftesstämma på Torekällberget i Södertälje. (Pingstdagen)

12.30 Samling för spelmän

13.00 Spelmansstämman börjar med allspel. Därefter fortsätter vi så länge vi orkar. Kom gärna sekelskiftesklädd!

Arrangörer: Lästringe Låtar, Torekällbergets museum, Bildningsnämnden, Södermanlands spelmansförbund.

Upplysningar: Anita Hultqvist 08-550 144 21.

5/6 Traditionell spelmansstämma på Torekällberget i Södertälje.

(Annandag pingst)

12.00 Samling för spelmän

13.00 Spelmansstämman börjar

Allspel, grupper, buskspel.

Arrangörer: Södertälje spelmanslag, Torekällbergets museum, Bildningsnämnden, Södermanlands Spelmans förbund.

Upplysningar: Bo och Birgitta Roos, 08-532 518 55.

27/5 Gammeldags Marknad i Malmköping.

09.00 Marknaden börjar

Spelmän välkomnas att spela på gator och torg hela dagen. Spel och dans vid Hembygdsgården. Gustaf Wetter-stugan öppen hela dagen. Kom gärna sekelskiftesklädd!

Upplysningar: Bernt Olsson, 0157-206 36.

3/6 Slagstämman i Hågelbyparken, Hågelby.

Hågelby ligger mellan Tumba och Hallunda.

13.00 Spelmansstämman invigs. Programmet börjar.

Arrangörer: Slagsta Gille.

Upplysningar: Bosse 08-531 819 41, Curt 08-531 806 30.

10/6 Spelmansstämma på Garvargården i Trosa

13.30 Spelmännen samlas.

14.00 Spelmansstämman börjar.

Allspel, buskspel, scenspel, servering.

Arrangörer: Lästringe Låtar, Trosa Hembygdsförening.

Upplysningar: Harald, 0156-139 48, Kerstin 08-532 533 28.

18/6 Nynäsdagen på Nynäs Slott

Nynäs slott ligger mellan Nyköping och Trosa.

12.00 - 18.30 För hela familjen.

Utställningar, vernissage, teater, marknad, visningar, folkmusik, klassisk musik, berättarsalong, Arméns Musikkår m.m.

Arrangörer: Stiftelsen Kultur i Sörmland,

Nynäsreservatets förvaltning, Landstinget i Sörmland.

Upplysningar: Sören Olsson, tel: 0152-129 20.

24/6 Julitastämman. Stor spelmansstämma på Julita Skans. (Midsommardagen)

13.00 Samling för spelmännen.

13.30 Dans och lekar för alla barn (0-100 år) OBS! Tiden!

14.00 Spelmansstämman börjar.

Kaffeservering till alla medverkande spelmän.

Arrangörer: Södermanlands Spelmansförbund, Julita

GoIF.

Upplysningar: Leif Johansson, 08-779 89 67.

24-25/6 Ett vattenhål för spelmän och danslystna på Värdshuset i Malmköping på midsommardagens kväll.

Där finns: Mat och dryck av bästa slag, stort dansgolv, litet dansgolv för borduninstrument, smårum för buskspel och/eller visor och spel i puben.....Boka rum på värdshuset 0157-208 80 eller via turistbyrån 0157-194 44.

**Arrangörer: Södermanlands Spelmansförbund,
Malmköpings Värdshus.**

**Upplysningar: Bernt Olsson 0157-206 36, Anita Hedlund
0157-211 21, Sören Olsson 0152-121 37.**

25/6 Spelmansstämma med "VM i gubbstöt" på hembygdsgården i Malmköping.

10.00 Kvalificering till VM

11.00 Högmässa i folkton

14.00 VM i gubbstöt - FINAL.

**Arrangörer: Malmabygdens folkdanslag, Södermanlands
Spelmans förbund.**

Upplysningar: Bernt Olsson, 0157-206 36

Juni-augusti/Torsdagsdans på Utedansbanan, Julita Gård,

29/6, 20/7 och 10/8 (Vid regn i Bäckstugan)

19.00 - 21.30 Spel till dans med Julita Spelmän.

Inträde 30:-

Arrangör: Julita Gård, Södermanlands Spelmansförbund

Upplysningar: Edward Anderzon, 010-267 65 82

Juni-augusti/Sommardans vid Hyttlöt på söndagar.

25 juni, 2, 9, 16, 23, 30 juli samt 6 och 13 augusti på Hyttlöts utedansbana
ca. 18.30.

Första halvtimmen dansutläring, därefter gammaldans och
folkligt till musik av gästade sörmländska spelmän och grup

per. Vid regn på logen.

Upplysningar och vägbeskrivning: Olle Olsson, 0158-340 18.

6/8 Djulöstämman. Spelmansstämma vid Stora Djulö, Katrineholm.

14.00 Spelmansstämman börjar.

Allspel. Framträdande av olika grupper och spelmän. Buskspel, dans och servering.

Om vädret är dåligt hålls stämman i Herrgården.

Arrangörer: Katrineholms Spelmanslag, Södermanlands Spelmansförbund.

12/8 Spelmansstämma på Nedre Fadbacken, Jönåker.

Välkomna redan vid 14-tiden! Det blir ponnyridning, hästskjuts med vagn, lekar och annat kul för hela familjen. Samt låtspel förstås! På kvällen fortsätter stämman med spel och dans på lövad loge! Förstämma till spelmansstämman i slottsmiljö på Nyköpingshus söndagen den 13/8.

Arrangör: Larz Lordin.

Upplysningar och vägbeskrivning av värden Larz Lordin, tel: 0155-745 50

13/8 Spelmansstämma i slottsmiljö på Borggården, Nyköpingshus i Nyköping.

13.00 Samling för spelmän.

14.00 - 17.00 Spelmansstämma i traditionell stil med allspel, scenframträdanden och buskspel..

Arrangörer: Nyköpingshus Spelmansgille, Södermanlands Spelmansförbund, Södermanlands Museum och Nyköpings kommun.

Upplysningar: Evert Lindberg, 0155-28 54 62, (21 56 18).

19/8 PRELIMINÄRT! Stor spelmansstämma i Parken Zoo, Eskilstuna.

Se vidare information i utskick och dagspress.

Arrangörer: Södermanlands Spelmansförbund, Eskilstuna Spelmansgille, Parken Zoo.

19/8 Uttringestämman. I år för 15:e gången!

Stor spelmansstämma i Uttringe i Rönninge. Följ skyltar från E 4/E 20, avfart Rönninge.

08.30 Verkstäder. Förhandsanmälan.

13.00 Spelmansstämman börjar. Uppspelningar, dans, buskspel, mat, fika m.m.

Stämman håller sen på hela kvällen och en del av natten.

Arrangörer: Svenska Folkdansens Vänner, Södermanlands Spelmansförbund.

Upplysningar: Janne Carnestedt 08-580 135 63.

20/8 Hertig Karls Marknad på Nyköpingshus i Nyköping.

Marknad med tidstypiska produkter. Musik och dans.

Arrangörer: Södermanlands museum i samarbete med Nyköpings kommun, Nyköpings hembygdsförening, Centrum föreningen, studieförbunden m.fl.

Upplysningar: 0155-24 57 00

26/8 Grassagårdsstämman. Spelmansstämma på Grassagården i Strängnäs.

13.30 Samling för spelmän.

14.00 Stämman börjar med allspel.

Stämman efterföljs av dans på kvällen på Soldathemmet, till musik av spelmän.

Arrangörer: Strängnäs Folkdansgille, Södermanlands Spelmansförbund.

Upplysningar: Maritha Pettersson 0152-200 09, Sören Olsson 0152-121 37.

2/9 Sparreholmsträffen vid Hyltinge hembygdsgård, Sparreholm.

19.00 - 24.00 Dans på logen. Två gamla och en äldre (minst). Musik av gästande spelmän och grupper. Buskspel och servering.

Arrangörer: Malmabygdens folkdanslag, Södermanlands Spelmansförbund.

Upplysningar: Bernt Olsson 0157-206 36.

3/9 Spelmansstämma i Föreningsborg, Bettna.

13.00 börjar det och vi håller på så länge vi orkar.

För att Ni ska hitta är det skyltat från Bettna centrum.

Arrangörer: Idrottsföreningen, Lions, PRO och Hembygdsföreningen.

Upplysningar: Maire Lundgren 0155-925 42.

9/9 Anders Andersson-stämman. Spelmansstämma vid Folkets Hus i Lästringe. Årets sista utomhus-stämma!

13.00 Samling, därefter allspel, scenspel, servering och hantverksförsäljning.

På kvällen middag och dans.

Arrangörer: Lästringe Låtar i samarbete med bygden.

Upplysningar: Ingemar Lindquist 08-646 47 17.